

028634

Innberetning v. Signe E. Nygaard
Bergen 3 september 1990.

Ang. utgravning av steinalderlokalitet på Hvitsten gnr.65. bnr.
1. Osterøy, Hordaland.

Lokaliteten ble funnet i forbindelse med registrering av veilinje og brofeste for Kvisti bro i november 1989. Registreringen ble utført av Arne Johan Nærøy (Innb. datert 12.7.1989).

Gården Hvitsten ligger på sydsiden av Osterøyen i meget bratt lende. Boplassen ble lokalisert i en bringebæråker nedenfor husene omlag 15-16 m.o.h. på en litt større flate. I følge gårdbrukeren Knut Hvitsten er dette det eneste stedet hvor det er relativt bra med jord. Arne Johan Nærøy fant til sammen 16 avslag av flint og kvarts i fem av de ti prøvestikkene som ble gravet i og rundt åkeren. Atte av prøvestikkene ble tatt i selve åkeren (tre av disse var funnførende), et rett nord for åkeren og et like syd for åkeren, begge var funnførende. Prøvestikkene var svært dype da åkerjorden varierte mellom ca. 20 og 60 cm i tykkelse. Funnene ble gjort i et sort kullholdig lag under åkerjorden.

Det ble bestemt at en forundersøkelse av lokaliteten var ønskelig før eventuelt en større utgravning ble satt i gang. Formålet med forundersøkelsen var derfor å få nærmere opplysninger om lokaliteten var blandet eller "ren", dens utstrekning og datering og hvilken type bosetningaktivitet(er) den representerte. Viss det viste seg at boplassen var interessant ville en større utgravning bli foretatt høsten 1990.

Forundersøkelsen ble foretatt i perioden 18 - 24 juni 1990. I alt ble 24 dagsverk utført pluss 1 1/2 dag med gravemaskin.

Gravningsleder: Signe E. Nygaard.

Gravningsdeltakerer: Trond Lødøen (5 dager), Frode Iversen (9 dager), Erling Kleiveland (2 dager), Anna-Lise Talbot(hjelper).

UTGRAVNINGEN
Bringebæråkeren.

Gravningen startet med å fjerne 30-40 cm av åkerjorden med gravemaskin over største delen av bringebæråkeren et område ca 20x17 m. stort. Gårdbruker Knut Hvitsten hadde fjernet bringebærbuskene før vi begynte. Et utall av dreneringsgrøfter i mange forskjellig retninger kom etterhvert for dagen over hele området. Gårdbrukeren visste ikke om disse grøftene. Det var helt tydelig at hele området hadde vært utsatt for mye forstyrrelser til ulike tider. Det ble gravet ni testruter (hver på 1 kvadratmeter), jevnt fordelt over det avdekkete området i et forsøk på å finne de sentrale deler av lokaliteten. Kun et

flintavslag ble funnet i en av rutene. Vi soldet ikke massene da det var langt av gårde til sjøen, men vi gikk nøye igjennom massene både under gravningen og da vi tømte bøttene. Noen avslag kan sikkert ha gått tapt, men ikke store mengder.

Lagfølgen i rutene varierte en del. I sentrum av området hvor det var dypest ned til undergrunnen og hvor det har vært våtest var det under åkerjorden et ca. 10 cm. tykt lyst brunt torvlag (lite omdannet), som ikke var tilstede i rutene ut mot kantene. Den videre lagfølgen var den samme: svart meget kullholdig fet jord, i enkelte ruter opp til 45 cm. tykt. I den nordvestlige delen av området var dette kulllaget mindre omdannet enn i resten av området; var mye svartere og inneholdt store mengder med trekullbiter, til dels store stykker. Under kulljorden var det sandholdig grus 5-10 cm. tykt, under der berget. I flere av testrutene kom vi ned på dreneringsgrøfter, i et par ruter lå de i flere nivåer, i. e. flere generasjoner med grøfter. En boplass ville ha få sjanser til å "overleve" intakt under slike forhold.

Vi var på nippen til å gi opp, men bestemte oss først for å noen prøvestikk i området utenfor bringebæråkeren. En kvadratmeterrute ble gravet like ved veien rett sør for bringebæråkeren, her hadde Nærøy funnet fem avslag i et prøvestikk, og vi fant mange flere. Her åpnet vi så et større område.

Lokaliteten.

I alt ble det åpnet opp 12 kvadratmeterruter (se plantegning), 11 sammenhengende og en ca. 2 m. N for hovedfeltet. Lagfølgen var stort sett den samme i alle rutene, men lagtykkelsene varierte en del (se profiltegninger):

- Lag.1. 20-22 cm. med torv og åkerjord.
 - Lag.2. ca. 15 cm. svart, kullholdig jord.
 - Lag.3. Lys brun sandholdig jord, undergrunnen.
- Berg.

Tykkelsen på det kullholdige laget varierte en del, størst tykkelse i 9, 10 og 11 X rutene. I den nordlige halvdelen av 11x10y og 11x11y avtok laget i tykkelse, dette var også tilfelle i 8x11y og 8x12y. I midtre del av feltet i rutene 10x11y og 10x12y var det en ansamling av større og mindre steiner og store mengder med meget godt bevart trekull, til dels i meget store stykker. To C-14 prøver ble tatt ut fra dette området. Mange av steinene var meget oppsprukket, og underst i laget var de helt oppsmuldret. Denne oppsprekkingen kan skyldes ild, men vann som kommer i kontakt med store mengder trekull blir meget surt. Surt vann har stor nedbrytningskraft på mineralene i bergarter. Den store fragmenteringen er derfor mest sannsynlig et resultat av en naturprosess, og ikke menneskelige aktiviteter.

I undergrunnen i flere av rutene avdekket vi stolpehull med en diameter som varierte mellom 7 og 12 cm. Disse stod fram som sorte flekker i den lyse brune undergrunnen. I enkelte ruter var det mange, men uten noe system. Disse stolpehullene er tolket som spor etter hesjestaur. I følge gårdbrukeren pleide det før i tiden alltid å stå hesjer i dette området. En viss omroting av området må derfor ha foregått i forbindelse med nedsetting og

opprykking av hesjestaur i mange generasjoner. Den enorme mengden med svære makk i jorden må også ha rotet om på materialet.

Funnene ble gjort i alle tre lagene, en stor mengde i åkerjorden, men den største mengden i kullaget, bare noen få stykker kom fram i undergrunnen. Det så ut som funnene hadde en viss tendens til å konsentrere seg til de tykkere delene av kulllaget. I ruten N for hovedfeltet var det ikke kullag, åkerjorden lå direkte oppå undergrunnen. Meget få funn ble gjort i denne ruten. En halv kvadratmeterrute ble gravet 10 m. NV for feltet på en liten flate noen meter høyere over havet. Her var heller ingen kulljord og heller ingen funn. 2/3 av alle massene ble såldet i sjøen.

Det utgravde området ligger i en liten forsenkning. Syd for feltet er det en liten kolle som skrår ned mot feltet. Nord for feltet skråner det svakt oppover. Det store spørsmålet er derfor: ligger materialet in situ, eller er det sklidd ned fra omliggende områder? Er det en sammenheng mellom kull-laget og steinartefaktene, eller tilhører de egentlig helt forskjellige bosetningsaktiviteter? Artefaktene kan dateres typologisk til mesolittikum, men jeg finner det vanskelig å akseptere at det meget godt bevart trekullet som vi grov fram (hele grener og stokker) er av samme dato. Området ligger i en liten forsenkning hvor det er mye vannsig, og bevaringsforholdene er derfor meget dårlige. Få av avslagene er ildskjørnet hvilket skulle tyde på at de ikke hører sammen med kull-laget. Kull-laget var også til stede over hele det avdekkete området i selve bringebæråkeren, hvor ingen forhistoriske funn ble gjort (de få avslagene som ble funnet må ha kommet dit tilfeldig).

Er det mulig at kull-laget tilhører en rydningsfase noen hundre år tilbake? Viss området var skogdekket, men ble ryddet for vegetasjon er det ikke usannsynlig at jorderosjon er satt igang; først "glir" brannlaget nedover, deretter laget med steinartefaktene. Bearbeiding av jorden har så blandet de to lagene. Dette er en tolkning som C-14 datering av kull-laget kanskje vil kunne gi et svar på. Store deler av artefaktmaterialet er sterkt patinert hvilket skulle tyde på at det har ligget eksponert for vind og vær i en lenger periode.

Funnforholdene ble vurdert til å være høyst suspekte, og vi mente derfor at sannsynligheten for at funnene lå in situ var meget små. Det ble bestemt at en større utgravning til høsten ikke var forsvarlig. Isteden for utvidet vi forundersøkelsen med noen dager så nok materiale kunne graves fram til å gi et representativt bilde av funnmaterialet og dets utstrekning. Dette ble så gjort.

Tillegg til rapporten skrevet 12-2-1990.

De to C-14 prøvene ble sendt til laboratoriet Beta Analytical Inc. i Amerika i desember 1990. I slutten av januar 1991 forelå resultatene, som er som følger:

Beta-42041	Kvisti 1	2100 +/-90 B.P.
Beta 42042	Kvisti 2	1980 +/-80 B.P.

De to prøvene stemmer godt overens, og kull-laget må derfor tolkes som rester etter en rydningsfase for ca. 2000 år siden. Funngjenstandene og kull-laget hører således ikke sammen. Forslaget til tolkningen av funnforholdene fremsatt ovenfor er dermed styrket av C-14 resultatene.

Signe E. Nygaard.

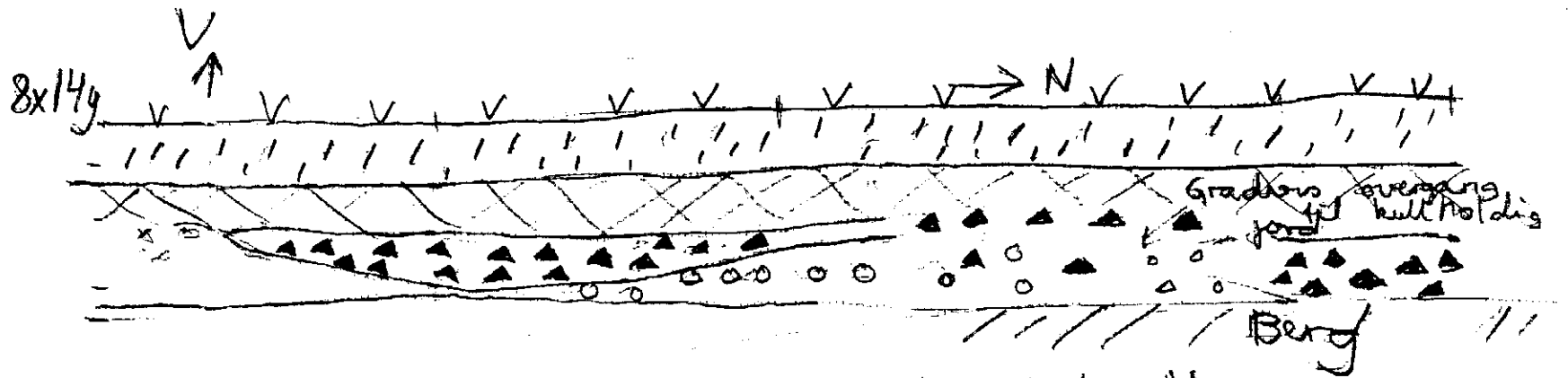
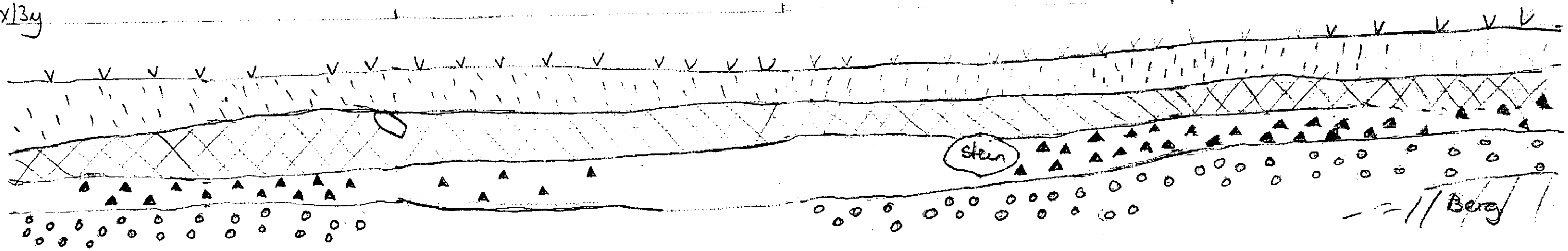
Signe E. Nygaard

Østre Vegg

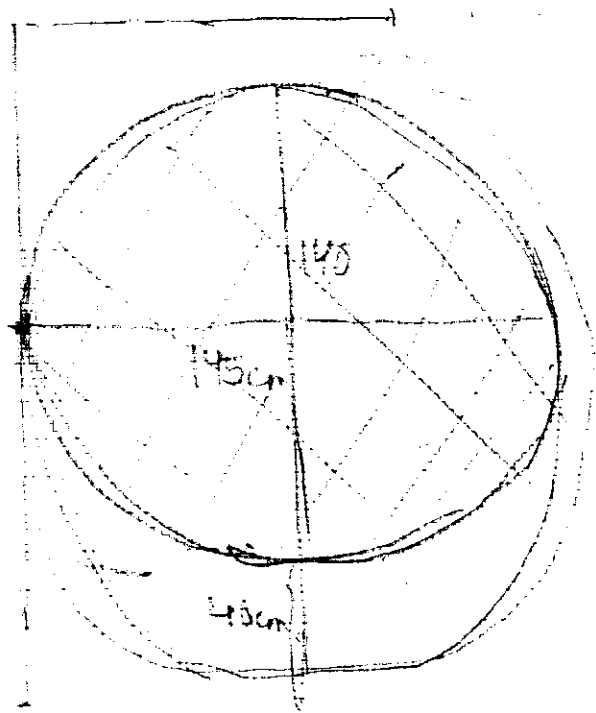
↑ Øst

- Totuf
- Humus
- svart kullholdig jord
- Brun sand

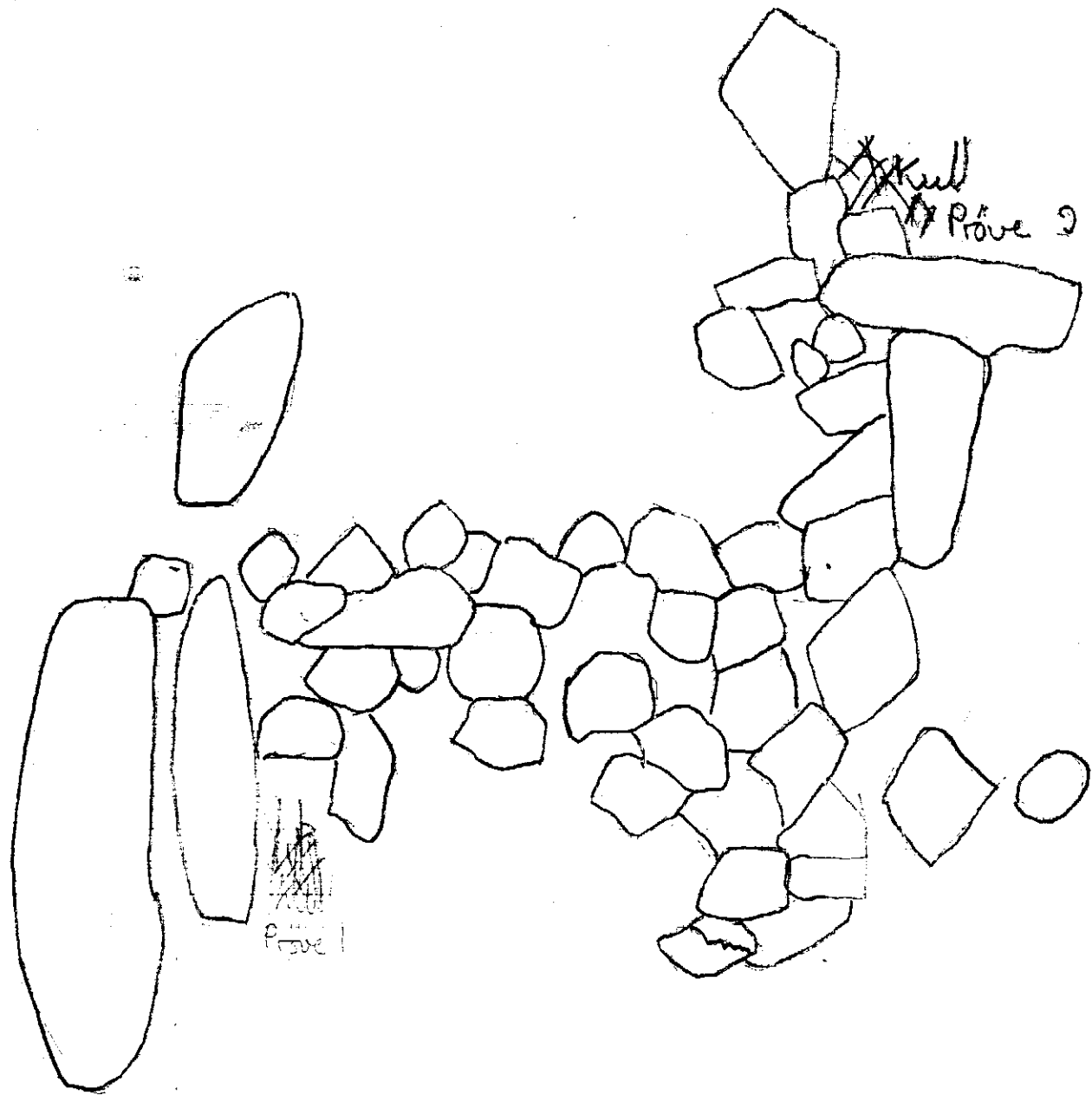
10x13y

Her er det ikke klar markering i profilen, kullspetted humus

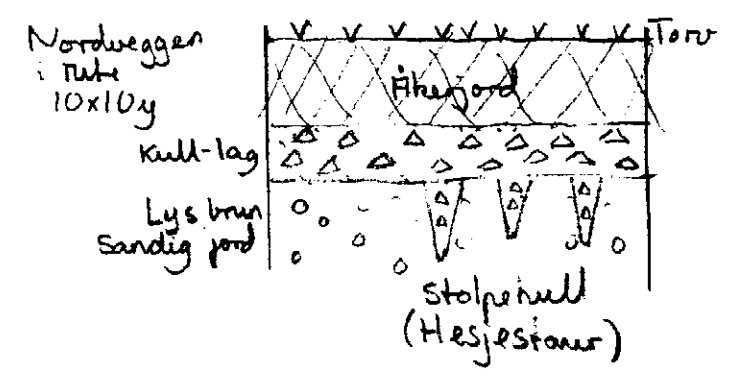
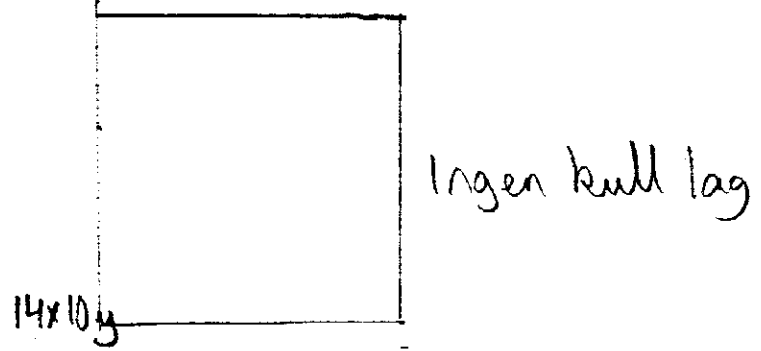
Profil 1:10
 Kurstein 65/1. Osterby. Nord
 27/6-90. S.E. Nygaard

10x13y

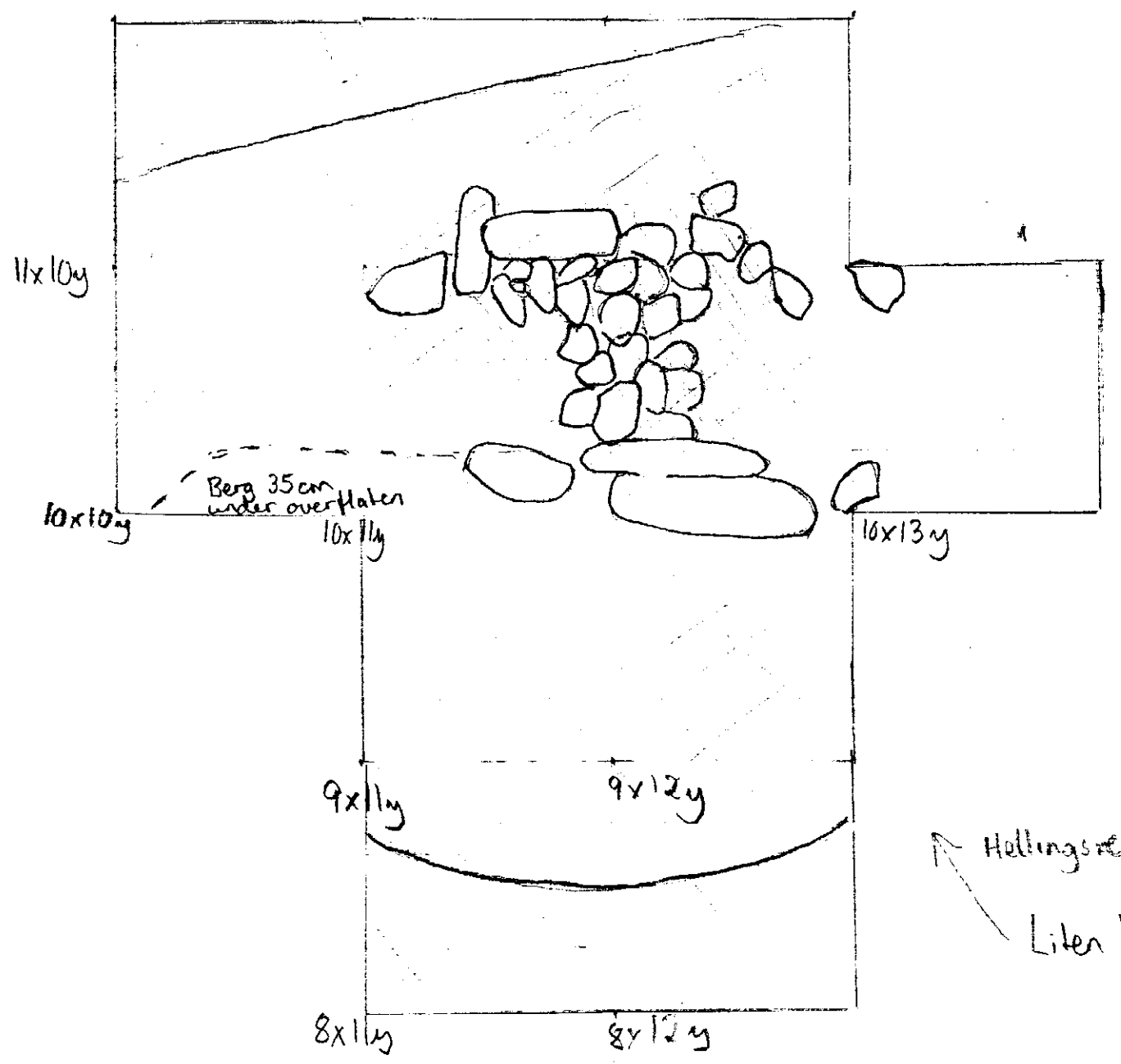
11x13y

Kristi 27/6-90. Osterøy. Hord
1:10
Hdsted? Signe E. Nygaard
Kvistem 65/1

Hellingsretning
↓

↓ Vei til sjøen

/// kull.

— Grense for tykket kull-lag

⊕ Ansamling av stein og kull

- - - Berg

Hellingsretning
↙ Liten kalle

Kirkstein 65/1
Østervy - Hord
Kirsti
Utgr. av mesolittisk
boplass juni 1990
S.E. Nygaard